

Putnkopis biznesā un māsaimniecībā

Egita Terēze Jonāne

Mājputni ir joprojām pierasta dzīvība Latgales māsaimniecībās, un, protams, ir arī saimniecības un uzņēmumi, kas putnkopību uztur kā nopietnu biznesu, lai gūtu ienākumus, pārdodot vistu vai pīļu un zosu, vai paipalu (vai dažādu putnu) olas vai gaļu. Kalkūnes pagastā piemājas saimniecības "Indiņi" saimniecei, putnkopei Ritai Artiševska putnkopība ir kā ienākuma avots, bet Innai un Aivaram Preiļu novadā tā ir vēl Innas tēva lolota sirds lieta.

Ritas stāsts

«Vietējā Latgales Avīzē» jautāja Ritai, vai bija vērts iesaistīties putnkopībā nu jau pirms 26 gadiem (atminos savu braucienu uz Kalkūniem, kur tovasar putni pastaigājās brīvsolī nožogotajā platībā), šajā laikā ir bijušas putnu gripas, finanšu krīzes, kovids, tāpat arī šodien putnkopjiem jāuzmana mājputni no putnu gripas un Ņūkšlas slimības.

Rita atminējās: «Man bija piecas paipalas, katra dēja piecas olas dienā, un tā tas bija tikai tāpēc, ka es dzīvoju pilsētā, un man bija sešas simtdaļas un neliela palīgēka. Tad es paliku par bezdarbnieci, bija jādomā, ko darīt. Toreiz Nodarbinātības valsts aģentūra piedāvāja finansējumu sava uzņēmuma izveidošanai, un es pieiecu mājputnu audzētavas projektu. Tas saņēma atbalstu. Redzot pieprasījumu pēc paipalu olām, izveidoju inkubatoru, sāku pati pavairot paipalu cāļus, arī olu kļuva vairāk. Atradām savu nišu. Vēlāk nāca klāt broileri, dējējvistas, zosis, pīles... Putnu saime kļuva arvien lielāka... Mums no pirmās dienas ir sadarbības partneris – veikals Rīgā (mēs sadarbojamies ar viņiem arī šodien), un ik pēc pusgada viņi teica, lai mēs taisām kautuvi. Pēc kāda laika mēs tomēr nolēmām veidot kautuvi, bet vajadzēja lielākas telpas, tāpēc visu saimniecību pārcēlām uz Kalkūnes pagastu.»

Rita ir tas putnkopis, kurš nestāv uz vietas. «Indiņos» tiek audzēti arī truši, ir izveidota kautuve un kūpinātava, turklāt Rita nodarbojas ar mājražošanu, proti, piedāvā broileru gaļu, putnu gaļas kūpinājumus, desiņas u. c. putnu gaļas produktus.

Pieprasījums ir un būs pēc olām un putnu gaļas (Rita izstāstīja, ka, piemēram, zosu un pīļu gaļa ir iecienīta Ziemassvētkos, tāpēc viņa šos putnus audzē tikai šim mērķim), turklāt viena liela pircēju daļa vēlas iegādāties saimniecībās ražoto (mēdz teikt – zinu, ko ēdu), tāpēc putnkopība, tāpat kā truškopība, ir nišas nozare. Rita iestarpināja – ja grib pārdot broileru gaļu un kūpinājumus, jāreķinās, ka nepieciešamas dažādas atļaujas, saskaņojumi.

Vaicāta, vai slimības un lapsa apdraud mājputnus, Rita uzsvēra, ka jāievēro visas prasības, un putni būs pasargāti no slimībām, savukārt lapsas un citus savvaļas dzīvniekus var apturēt ar kvalitatīvu nožogojumu, arī vanags netiek

Rita audzē galvenokārt broilervistas

klāt, ja uzvelk tīklu pār putnu pastaigu vietu. Un, ja ir zosis, tad tās atbaida zvērus ar savu skaļo klaigāšanu, – to Ritai stāstījuši pieredzējuši putnkopji.

Innas stāsts

Innas ģimenē vistas audzēja tētis, un tajos laikos jau katrā mājā bija pa vietējam vistkopim, lai būtu oliņas, bet, kad tētis aizgāja Mūžībā, ģimene pārcēlās uz tēta mājām, un no tā laika šo nodarbošanos pārņēma viņas vīrs Aivars.

«Vīrs kā no rīta pamostas (tas ir ap pussešiem, sešiem), tā uzreiz dodas uz kūti. Viņam jāpabaro vistiņas (tās mums ir 10–15), jāaprunājas ar tām. Aivars pērķ vitamīnus, un tad vistiņas labāk dēj olas, arī čaumala olām ir stiprāka. Mēs vēl čaumalas sasmalcinām, un tās vistām ir kā vitamīns. Tā kā mums ir līgums ar vietējo bērnudārzu, tad vistiņas barojam ar ēdnīcas ēdienu pārpalikumiem. Tagad no pavasara vistas palaižam ganīties aplokā, ko var pārvietot, lai viņas knābā zaļumiņus un lasa akmentiņus. Oliņas ēdam paši, dodam tās arī bērniem un brālim. Putni dzīvo līdz tie nomirst, mēs nevaram atņemt tiem dzīvību un vēlāk ēst gaļu. Tas tomēr nav labi. Jaunos putnus – brūnās un melnās vistas – pērķam no vietējiem tirgotājiem, un, lai arī putni dārgi maksā, bez vistiņām nevar,» teica Inna.

Innas un Aivara vistas ganās pārvietojamā aplokā

Viņa un vīrs esot tik ļoti pieraduši pie vistām, ka rītos gaida gaiļa dziesmu. Arī putni ir pieraduši pie viņiem, – kad abi atgriežas no gadatirgiem, gailis sagaida ar dziesmu. «Putni ir kā cilvēki – saprot visu, tikai nerunā,» atzina Inna un novēlēja lasītājiem – ja ir sava māja, audzējiet vistas – būs oliņas un būs gaiļa dziesmas.

Putnkopja padomi

Rita Artiševska atgādina, ka tā putnkopība, kur olas un gaļa ir pašu patēriņam, un tās putnkopības, kur ir svarīgs izaudzēto putnu un saražoto olu daudzums, atšķiras ļoti – jau ar starta kapitālu un putnu daudzumu. Paipalas audzēt būs vienkāršāk, tās var turēt palīgēkā, kur ir silti, un šie putni čakli dēs oliņas. Vistām, pīlēm, zosīm gan būs vajadzīgs plašums, ja arī putnu ganāmpulks nav liels. Bet, ja putnkopību izvēlas kā nišas nodarbošanos, tad tie saimniecībā jau būs daži simti vai pat vairāk putnu.

«**Tu vari ražot olas, putnu gaļu, bet ļoti svarīgi, lai tu atrodi pircējus vai lai pircējs atrod tevi. Mēs joprojām vedam produkciju uz Rīgu, varam to atļauties darīt reizi nedēļā, bet tie putnkopji, kas atrodas tuvāk Rīgai, dara to biežāk. Līdz ar to mūsu produkcijas izmaksas būs lielākas. Tā nav maza cena, arī vietējā tirgū pirkspēja nav tāda pati kā Rīgā, un tas Latgalē putnkopja darbu apgrūtina. Tāpēc ar 100 vistām biznesa nebūs, sanāks vien kabatas nauda. Putni taču ir jābaro, un ne tikai ar graudiem, bet arī ar specializēto barību un vitamīniem. Ja grib nodarboties ar putnkopību nopietni, vajag dažus simtus putnu, mūsu saimniecībā "Indiņi" šobrīd ir ap 600 broileru,» atzina Rita.**

Viņa uzsvēra arī putnkopja ikdienas pozitīvos aspektus – ģimene patērē pašu audzētu putnu gaļas produkciju un olas. Ja cūka jāaudzē vairākus mēnešus, liellopi – vēl ilgāk, un ja cūku mātei dzimst vairāk sivēnu, bet govij varbūt daži pēcnācēji, tad putnkopībā jau pieminētā paipala pēc 45–50 dienām ir pieaudzis, dējošs putns (jāiestarpina, ka trusim jau sešos mēnešos dzimst mazuļi).

«Lai iesaistītos putnkopībā, vajag vēlēšanos un patikšanu to darīt un apkurināmas telpas, jo, piemēram, vistu cālīši mīl siltumu. Vajadzīgs paša darbs un starta kapitāls, turklāt putnu saimniecību var attīstīt strauji,» atzina Rita.

Par putnkopi un putnkopību

Putnkopis audzē putnus, parasti vistas, tītarus vai pīles, pārtikas ražošanai. Viņš koncentrējas uz šo putnu audzēšanu gaļas vai olu iegūšanai atkarībā no mājputnu fermas veida. Putnkopis pārzina putnu barošanu, atbilstošas pajumtes nodrošināšanu un veselības nodrošināšanu ar vakcināciju un aprūpi.

Papildus dzīvnieku aprūpei putnkopis nodarbojas arī ar uzņēmējdarbību, piemēram, olu vai gaļas pārdošanu tirgiem, pārtikas veikaliem vai restorāniem. Viņi var strādāt mazās ģimenes saimniecībās vai lielās komerciālās saimniecībās. Darbs prasa zināšanas par dzīvnieku kopšanu, lauksaimniecības aprīkojumu un dažreiz arī mājputnu produktu pārstrādi.

Putnkopjiem ir vairāki galvenie pienākumi un atbildība saistībā ar mājputnu audzēšanu pārtikas ražošanai:

- **Dzīvnieku aprūpe un pārvaldība:** putnkopis nodrošina putnu veselību un labu aprūpi, atbilstošu barošanu, dzirdināšanu un medicīnisko aprūpi pēc nepieciešamības. Viņš uzrauga putnus, vai nav slimības pazīmju, vakcinē un uztur to dzīves apstākļus.

- **Olu un gaļas ražošana:** atkarībā no saimniecības darbības jomas putnkopis pārvalda olu vai gaļas ražošanu. Tas ietver olu savākšanu, to drošas uzglabāšanas nodrošināšanu un gaļas putnu pārstrādes pārraudzību pārdošanai tirgū.

- **Novietnes (fermas) uzturēšana:** viņš ir atbildīgs par barošanas sistēmu un žogu uzturēšanu, nodrošinot, ka vide ir tīra, droša un piemērota putniem.

- **Uzņēmējdarbības vadība:** putnkopis nodarbojas arī ar darbības finansiālo pusi, kas var ietvert pārdošanas pārvaldību, piegāžu pasūtīšanu, uzskaites veikšanu un darbaspēka vai saimniecības personāla uzraudzību.

- **Atbilstība noteikumiem:** viņš nodrošina, ka saimniecība atbilst visiem dzīvnieku labturības, pārtikas nekaitīguma un vides prasībām.

Ir dažādi putnkopji, katrs no tiem specializējas dažādos mājputnu ražošanas aspektos vai koncentrējas uz konkrētiem mājputnu veidiem. Lūk, daži populārākie:

- **Broileru audzētāji:** koncentrējas uz vistu audzēšanu tieši gaļas ražošanai. Broilerus audzē, līdz tie sasniedz tirgojamu izmēru, un pēc tam pārdod pārstrādes rūpnīcām vai tieši patērētājiem.

- **Olu audzētāji:** audzē vistas olu ražošanai. Viņi pārvalda dējējvistas un regulāri vāc olas pārdošanai mazumtirgotājiem, vairumtirgotājiem vai tieši patērētājiem.

- **Brīvās turēšanas mājputnu audzētāji:** audzē mājputnus vidē, kur putniem ir piekļuve āra zonām barības meklēšanai, nevis tie uzturas slēgtās telpās. Šī metode ir piemērota patērētājiem, kuri dod priekšroku dabiskākai un humānākai lauksaimniecības praksei.

- **Bioloģisko mājputnu audzētāji:** koncentrējas uz mājputnu audzēšanu, neizmantojot antibiotikas, hormonus vai sintētiskus pesticīdus. Viņi ievēro bioloģiskās lauksaimniecības standartus un piedāvā produkciju patērētājiem, kas meklē bioloģiskus mājputnu produktus.

- **Specializētie mājputnu audzētāji:** specializējas dažādu veidu mājputnu, piemēram, tītaru, pīļu vai paipalu audzēšanā. Šīs darbības bieži vien koncentrējas uz nišas tirgiem vai gardēžu produktiem patērētājiem, kas meklē daudzveidību.

(Avots – www.careexplorer.com)

Putnkopis var būt gan hobija cilvēks, gan profesionālis

Innas un Aivara, un Ritas Artiševskas arhīva foto, pixabay.com ilustrācija un Egitas Terēzes Jonānes kolāža

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Putnkopis biznesā un māsaimniecībā» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds